

EL LLINATGE ROSES

Antoni BACH i RIU

En la parròquia de Linya, municipi de Navès (Solsonès), hi ha la masia Can Rosas. Es una antiga casa pairal, prop de Sant Martí de Vilapedrers; la família que hi viu i els descendents solen escriure Rosas, però en la documentació originària era *Roses*. Abans del segle XVII la casa i els seus habitants portaven el nom de Santmartí, o Sant Martí, que també és l'ortografia primitiva; la major part dels Santmartí de la comarca i del Cardener procedeixen de l'antic llinatge dels Sant Martí de Vilapedrers.

Des dels primers anys del segle XVII apareixen els Roses en aquesta casa; després d'alguns anys, o des del segle XVIII, la casa perdé el nom de Sant Martí, i les persones que vivien a la casa ja l'havien perdut abans. Els Santmartí que s'havien desplaçat a Solsona o Cardona han conservat l'antropònim fins als nostres dies.

L'antropònim Roses, d'aquest llinatge de Vilapedrers, s'ha escampat a Cardona, Manresa, Barcelona i Lleida. Ara bé, hi ha d'altres Roses o Rosas, que procedeixen d'altres llocs.

Roses és un cognom que, fins ben entrat el segle XVII, era molt escàs; per haver aparegut al meu país i pels altres motius citats m'ha interessat fer-ne un estudi.

Com a fonts d'informació he tingut a mà els llibres notariais i els parroquials d'aquestes parròquies del Solsonès. He repassat els milers de noms de diversos llocs d'àmbit català, que s'han publicat a ONOMÀSTICA. Les guies telefòniques m'han fet servei per a conèixer l'extensió actual d'aquest antropònim. També m'ha contestat la meva consulta alguna família de procedència castellana, que s'anomena Rosas, de la província d'Almeria i de la de Badajoz.

En tota l'edat mitjana és molt rara l'aparició d'aquest cognom en català. Crec que en castellà el Rosas encara ho era més.

Extensió actual a Catalunya

Prenent com a base de l'estadística les guies telefòniques de Catalunya dono els següents resultats, que no són exactes, perquè no tothom té telèfon a casa, però l'error sembla petit. Són tres resultats sobre els cognoms Roses i Rosas de famílies catalanes i el Rosas de procedència castellana; la regla per a distingir amb gran pro-

babilitat la procedència catalana o castellana ha estat el segon cognom i a més algunes consultes contestades.

El cognom Roses o Rosas a Catalunya

		Roses	Rosas (català)	Rosas (castellà)
Barcelona,	capital	158	31	28
	“ província	84	42	68
Lleida,	capital	2		
	“ província		5	
Girona,	capital	1	2	
	“ província	20	4	
Tarragona,	capital			
	“ província	7	1	3

Es tracta del mot *Roses*, com a plural de *Rosa*, amb el significat de la flor del roser. En la documentació més o menys antiga del segle XVIII, podem recollir abundància dels mots següents: *Ros*, *Roig*, *Rosset*, *Rossell*; algunes vegades, *Rossa*, *Rossers*, *Roset* o *Rosset*. El *Roses*, es troba molt poc entre milers de noms consultats, encara que a Catalunya tenim el poble de *Roses*, que podria haver estat l'origen de molts antropònims, com ho han estat *Cardona* i *Solsona*.

A Puigcerdà, segons el cadastre de 1715, hi havia un *Rosses* i un *Roses*, però no queda clar si el *Roses* és el mateix *Rosses*, que seria un derivat de *Ros*, amb *o* tancada¹.

L'article, *Els llinatges d'Ontinyent*², ens aporta un *Roses*, que vivia el 1646, pocs anys després de l'aparició dels *Roses* al *Solsonès*.

Els *Roses* de *Navès* apareixen el 1628. Si s'haguessin conservat els manuals notariais d'aquestes parròquies de *Navès* i *Linya*, segurament hauríem trobat el nus del misteri. Fins a aquesta data els familiars de *Can Roses* de *Linya*, que emigraven, se'n portaven l'antropònim *Sant Martí*. Vers el 1600 entra de pubill a la casa *Sant Martí* en *Joan Canaleta*, àlies *Sant Martí*; des de llavors la seva muller *Caterina* porta el cognom de *Canaleta*, i si li haguessin demanat el segon hauria contestat *Sant Martí*; en aquesta data aquesta senyora tingué una qüestió familiar, i presentà una lletra al rector de *Besora* (*Navès*), no com a rector, sinó com a notari o jutge arbitral; com a testimonis hi eren presents el clergue *Ramon Serra*, *Joan Serra* de *Vilapedrers* i

1. *Josep Iglesias*, *El Fogatge de 1553*, Barcelona, 1979. *Estadístiques de la població de Catalunya el primer vicenni del segle XVIII*. Barcelona.

2. JOSEP A. CANO, *Els Llinatges d'Ontinyent entre 1342 i 1867*. Butlletí ONOMÀSTICA, n.º 26 (1986).

l'honorable Pere Rosses, qualificat pel document com a pagès de la quadra de Vila-pedrrers; en altres documents trobem no Rosses, sinó *Roses*.

Es veu que la viuda Canaleta no tingué fills varons del seu marit Joan Canaleta, àlias Sant Martí. Al fer testament Caterina Canaleta (1637), que restà mestressa de la casa Sant Martí, fa hereu al seu nét Pere Roses, fill de Joan Roses i d'una filla de Caterina; hem de creure que aquest Joan Roses seria fill de l'honorable Pere Roses. No és fins a la meitat del segle XIX, que es comencen d'anomenar *Rosas*, amb ortografia incorrecta en català, i així ho han trasmès a d'altres llocs de l'entorn, com a Cardona.

Algú dirà per què m'he encaterinat amb aquest nom de Roses... Voldria donar a entendre que el cognom de can Rosas és de procedència catalana, del nom rosa, i concretament del topònim Roses, que és a Girona, on hi ha l'antic monestir de Sant Pere de Roda, paraula d'una antiga colònia grega que ocupava gran part de la costa de l'Empordà. Roda en català és rosa, i d'aquí en vingué la Badia de Roses, on hi ha el poble de Roses.

Quan aquest cognom es comença a trobar a Catalunya, sempre és escrit Roses, poques vegades (jo només n'he trobat una) Rosses, i mai Rosas. Dins el segle XIX, per la influència del llenguatge castellà escrit, que era oficial des de 1716, es començà d'escriure Rosas; a més en la variant del català oriental hi ha la tendència a dir Rosas.

El *Roses* més antic que he trobat, entre les moltes llistes publicades i molts documents no publicats de diverses comarques, fou un Roses que el 1467 vivia al barri de Santa Maria del Mar, de Barcelona, com he exposat abans.

En el quadre estadístic dels que tenen telèfon a Catalunya, podem sumar-hi 272 famílies que porten actualment el cognom *Roses* i de procedència catalana. 86 famílies que s'anomenen *Rosas*, de procedència catalana. 101 famílies, que s'anomenen *Rosas*, i segons el segon cognom i la consulta que he fet, que ha estat contestada en alguns casos, són de procedència castellana, o d'Andalusia i Extremadura, i segurament que n'hi ha d'altres llocs d'Espanya.

L'INTEGRISME I ELS NOMS

La premsa iraniana informava fa poc que un 1% de la població del país s'havia canviat el nom: 589.000 persones havien adoptat uns altres cognoms i 77.500 uns altres prenomes des de la revolució islàmica del 1979.

Així es tractava de bandejar noms no islàmics, aristocràtics, estrangers o "subversius", com s'hagués dit ací en temps de Franco, como Gorg (llop) o Kaniz (eslava).

JMAiO